

Janez Švajncer

V DOBREM IN SLABEM

Breda ni pripovedovala naokoli, ohranila je zase.

Bila je bolečina v vseh odtenkih, podobna mavrici, le s to razliko, da barve v mavrici prinašajo radost in radovednost, Bredino počutje pa je bilo mračno in brez upanja, da jo bo ošnil žarek svetlobe.

V domači hiši so vedeli, kaj se je dogajalo med njo in možem Konradom, drugod ne. Niti do sosedov ni seglo, da je načet njun zakon in mu preti razpad. Takšna zveza med njima ni podobna ničemur, je le še rahel odsev tistega daljnega, ki je bilo vabljivo in ju je družilo.

Bilo je in minilo, si je dejala Breda in šepetaje ponavljala. Rada bi pregnala iz sebe to, kar ji je moreče obtežilo čute, a ni mogla, bilo je vsajeno pregloboko in se je zaraslo z njo in z vsem, kar je nekoč čutila do Konrada.

Imela ga je rada in bil ji je všeč. To priznava in ne bo nikoli trdila drugače.

Dvoril ji je, jo vabil na ples, v kino in na sprehode ob reki.

Pod vrbo žalujko sta posedela na klopi. Daleč od ljudi, čeprav so hodili po potki, ki se je vila tam mimo.

Na naslonku klopi je nekdo z žepnim nožem izrezljal drobno srce. Bilo je prebodeno s puščico.

Bredi je dobro delo, da sta ostajala sama. To si je zelo želela. Tudi on, Konrad. Zatrjeval ji je, da ne potrebuje nikogar, ona je njegov zaklad. Biser, ki ga ožarja z najlepšimi barvami.

Ponavljal je in začela mu je verjeti, da mu veliko pomeni in ne more več živeti brez nje.

In tako sta prihajala tjakaj in tam se je zgodilo, ko je noč odpela plašč in sprejela v goste električne luči.

Njuna neučakanost se je dopolnila. To sta si oba želela: združiti se, da bo potrjena velika ljubezen.

Ali je morala poplačati takoj, kar je storila? Oče je še nekako skušal razumeti, da je zanosila, mati ni marala slišati o tem. Sramota, sramota. Samo to je govorila po stanovanju, sklepala roke in vzdihovala, kaj je morala dočakati. Ona in njena družina, ki jo spoštujejo in čislajo tod in drugod. Kaj bodo ljudje rekli? Na to naj bi pomislila, če že njej ne verjame, da ji hoče le dobro. Kazali bodo s prsti za njo in regljali: Poglejte jo, ta je Bredina mati. Tako je vzgojila svojo deklico, s katero se je ponašala, da hodi po njenih stopinjah in se zgleduje po njej. Kje neki! Spridila se je in bo prinesla v hišo dete. Lepo plačilo materi in očetu. No ja, za očeta ne rečejo nič slabega, on ni tako strog kakor mati. Posedi z njimi v gostilni in mu ni žal seči v žep

in odšteti denarce za kak kozarec vina. In tudi se jih ne izogne kakor ona, njegova žena Julija.

Vsekakor je vplivala mati. Breda se ji je uklonila in se odločila, da vzame Konrada za moža.

Nadela sta si poročna prstana.

Breda je slutila, da se je prenačljila. Že tedaj jo je obšlo, da bi bila morala vsaj še nekoliko počakati pa bi ji bilo prihranjeno marsikaj tega, kar je sledilo.

Poprej se ji ni zdelo, da se Konrad vdaja pijači, zdaj, ko se je preselil k njim v hišo, pa je spoznala to njegovo slabost.

Vsak dan se je prismehtal iz službe in ji pripovedoval nadrobnosti, kako je preživel dan in kaj se je dogajalo v podjetju.

Doma ni sedel s prekrizanimi rokami. Postoril je to in ono v hiši in na vrtu. Tjakaj je rad zahajal in prekopal zemljo, da jo je pripravil za rodnost. Iz trgovine je prinesel semena, jih posejal na skrbno prekopenih in lepo oblikovanih gredah in vzdolž žičnate ograje posadil sadna drevesa.

Zemlja je bila radodarna in je bogato vračala, kar ji je ponudil. Tako so imeli dovolj solate za njiju, očeta in mater; pa krompir je izdatno obrodil; tudi kumarice, paradižniki in zelje so uspevali.

Očetu Blažu je zetovo vrtnarjenje godilo in je ženi Juliji večkrat s šaljivo pripombo dal vedeti, da se je hudo zmotila o Konradu, ker je hčerko Bredo pretirano nagovarjala, naj se ga le drži in poroči z njim, drugače se bo spridil. Zatrdil je, da se tak delaven mladenič tudi brez poročnega prstana ne spremeni na slabo. »Brede nisem nagovarjala, da ji bo Konrad prišel ko naročen, ker ji bo delal na vrtu,« je rekla.

Ko je Breda povila sinka, ki so mu dali ime Branko, se ji je zdelo, da je bil tega dogodka vesel tudi mož Konrad. Kmalu pa je spoznala svojo zmoto. Na dete je pogledal bolj od daleč kot zbliza in ga ni jemal na roke in poučkal. Da bi Branka previl, na to sploh ni upala pomisliti.

Moževo zadržanost je voljno prenesla in na tihem upala, da ga bo sčasoma zajela očetovska navezanost na sinka, vsaj malo naj še zraste in začne stopicati, pa ga bo vzljubil in se z njim družil.

Pričakovanje se ji ni izpolnilo.

Mož Konrad je odhajal vedno pogosteje z doma. Dejal je, da mora v podjetje, ima neodložljiv posel, ki ga mora opraviti, da izvoz ne bo trpel. Potem so ga klicali, da nadomesti obolelega kolega pri stroju. Potem v skladišču. Tako so ga pogrešali, da je vskočil namesto nočnega čuvaja.

Breda mu z nobenim namigom ni pokazala, da mu ne verjame. Njegove izgovore je sprejela prepričana, da ni edina, ki se ji to dogaja. Bilo pa je nekaj, kar jo je ustavilo, da ni postala ljubosumna in ni oprezala za njim, kam odhaja. Prihajal je točno ob uri, ko je njegova izmena končala delo v podjetju.

Tako se je to nadaljevalo iz leta v leto. Nabrala sta si jih že lepo število in medtem je Breda porodila hčerko Vido.

Ponovilo se je kakor pri Branku. Mož ji je prepustil vso skrb za dekletce. In tedaj se ji je odprla rana, ki se ni več zacelila. Morečih misli se je nakopičilo toliko, da se je začela bati zase.

Bolečina v glavi je kljuvala in ji prinašala besede, ki jih je slišala samo ona.

Šepetaje si je govorila, da to med njima z možem ni tisto, kar družijo zakonce, ki si porazdelijo bremena. Onadva vlečeta vsak v svojo smer, proč od družinskega gnezda.

Materina napoved, da Konrad zanemarja njo in otroka, ji je potrdila domnevo, do katere se je sama dokopala kmalu po poroki.

Že tedaj je spoznala, da z možem nista za skupaj in bi bilo za oba bolje, da bi se srečevala priložnostno, enkrat, dvakrat v tednu, kakor sta se poprej.

Čutila je, da je njegov odnos do nje neprimerljiv z ljubeznijo, ki jo mož izkazuje ženi in ona njemu.

Kako naj bi mu vračala, česar ji ni nutil?

Senca obupa se je tihotapila za njo, vendar je ni dosegla, ker se ji je spretno umikala.

Zaprla se je v svoj svet, v katerem je bil prostor le še za Branka in Vido. Ko ji je negovala, so ji v prsih divjali viharji in ji udarjali v srce kakor valovi v čeri.

Trpela je – vedno bolj in vedno huje.

Kaj naj bi bila storila?

Nazaj v prejšnje stanje ni mogla, to ji ni dopustila vzgoja, ki jo ji je nudila mati. Zvenelo je tako, da naj se žena pokori možu, četudi se ji parata srce in duša.

O, mati, zakaj si me tako učila? se je slišala v nočeh, ko je bedela nad otrokoma, ki sta usnula in nista dojela, kaj se v njej dogaja.

Nihče ni videl njenih objokanih oči in zatajevane bolečine v kottičkih ustnic.

Pustila je solzam, da so ji polzele po licih in si odpočivale v blazini. Hlipala je in se razjokala v vstajajočem jutru.

Nemira se ni več otresla.

Zalotila se je v slutnji, da ji bo počila glava. Bolečina je bila neznosna in ni popustila.

Pomislila je na zdravnika, da bo morala pri njem poiskati pomoč, če se hoče obdržati pokonci in ne kloniti.

Ko bi vsaj oče in mati delila z njo njeno stisko in jo bodrila, da ne omaga. Bila sta prijazna, le besede, ki bi jo hrabrila, ji nista namenila. Niti je nista vprašala, kako se počuti in ali lahko sama popravi vse zase, za moža in otroka.

Njen čoln se je zibal in jo odnašal od obale.

Zaželela si je oditi daleč daleč, vseeno kam, samo da ne bo več doživljala tega, kar se je ponavljalo iz dneva v dan.

Mož Konrad se je potapljal v pijači. Ni mu bilo dovolj, da se je nalival z vinom, segal je po vinjaku in žganju.

Vpričo nje in njunih otrok se je bil po prsih, da njega ne bo nihče komandiral, on sam je svoj gospodar. Komur ni mar zanj, naj odide od njega, tam so vrata. Izprožil je roko in z ustnicami premetaval tlečo cigareto ter momljal vedno tiše, dokler ni dosegel postelje in se, obut in oblečen, zrušil nanjo. Obležal je na hrbtu in že ga je odplavilo v nezavedanje.

Breda nečesa ni dojela. Zalotila se je pred pregrado, ki ji je branila oditi naprej po cesti. Morala je ostati tukaj, v moževi bližini. Ko bi imela le njega, bi mu bila obrnila hrbet in si zakrila oči, da ne bi videla njegove klavrne pojave. Toda otroka? Potrebujeta jo in zahtevata zase. Tega se je zavedala in je ni obšla želja, da bi skrb zanju preložila na moževa ramena. Nebogljeneec, on še sam sebe ne obvlada pa naj bi še njima nudil oporo.

Čisto drugačno je bilo Konradovo ponašanje. V njem sta se lovili dobro in zlo.

Vsakič, ko se je primajal do vrat, je Breda prisluhnila in skušala uganiti, ali prihaja trezen ali opit. Ustnice so ji šepetale: Bodi trezen. Bodi usmiljen do mene.

Otopeli so ji čuti in že ni več pričakovala, da bo jutrišnji dan lepši od današnjega.

Moževim zatrjevanjem, da ga obsoja za nekaj, česar ni storil, ni verjela.

Pred njo stoji raven ko sveča in mu ne drhtijo kolena. Torej ji dokazuje, da ni pogledal v kozarec, prišel je trezen. Poslej se ne bo več dotaknil alkohola. Naj kar skomiga z ramo in odkimava z glavo. Kmalu se bo prepričala, da si ničesar ne zmišljuje. Tako se je odločil in ga nihče ne odtegne od tega sklepa. Mar mu je za pivske pajdaše. Poiščejo naj si sebi enake. Njega ne bodo več pridobili medse. Če hoče, se lahko takoj odpove pijači. Njega ne bodo odpeljali v bolnico za alkoholike. Njega ne bodo zdravili doktorji. On sam je svoj doktor. Dokazal ji bo, da se ne širokousti. Misli hudičevo resno. To bo držalo. Potem mu ne bo mogla oponašati, da mu je za poln kozarec veliko več kakor za dom in družino.

Bredi je njegova izpoved omilila bolečino.

Zdelo se ji je, da so se oglasile nebeške trobente in angeli ji sporočajo z najlepšimi srce božajočimi toni, da je konec vsega hudega, da je odgrnjen zastor, za katerim prihajajo trume veselih in drug drugemu naklonjenih ljudi. Odeti so v svetla oblačila in pojejo slavo človeštvu, kjer sta ona in on enaka vsem in vsakomur. Pozabljeni so prepiri med njima, obledeli in razblinjeni v zraku visoko gori, do koder jima ne seže pogled. Pustita ga tukaj, v teh prostorih, kjer dihajo isti zrak mati, oče, njuna otroka, onadva in priložnostni obiskovalci, ki jih je malo in vedno manj, ker odhajajo tja, od koder ni vrnitve.

Pestovala je upanje, da je končana ta postaja njenega križevega pota in se ji odpirajo vrata v nebeški raj, ki ga je dočakala že tukaj na zemlji.

Sklenila je roke k molitvi, kakor jo je navajala mati, ko je bila dekletce, in ji govorila, da je vse, kar počne, v božjih rokah. Oče ji ni pritrdil. Zaradi tega sta se sporekla, ker ji je on poočital, da pretirano deli nauke hčerki, ki bo morala sama prevzeti nase, kar ji bo naloženo. Zato je odveč prigovarjanje, kako naj se vede in ravna, da bo ustregla njeni volji.

Bredi je upanje splahnelo v popoldanski uri, ko je mož Konrad vsak dan prišel iz podjetja. Tokrat ga ni bilo od nikoder.

Prisluhnila je bližajočim se korakom, pa ugibala, ali so njegovi. Ne, niso bili njegovi, utihnili so in že zato je vedela, da se je uštela.

Pogledovala je na stensko uro v kuhinji in na stol. Nanj je sedel h kosilu in mu je ona postavila na mizo obloženi krožnik.

Otroka sta se igrala zunaj pred hišo. Pogledovala je k njima in jima prigovarjala, naj ne divjata, da si ne polomita nog. To je dejala bolj iz navade kakor potrebe, da ju opozori na nevarnost. Glede tega se ni mogla pritožiti čeznju, tako tudi nista divjala, da bi bilo nevarno.

Hotela ju je pridobiti, da bi postala njena pomočnika in bi oprezala po cesti pa takoj, ko bi opazila očeta, prihitela do nje in ji to sporočila. Premislila si je in ju ni vključila. Zakaj bi ju obremenila s tem, jo je obšlo, naj uživata v igrah, saj bosta kdaj pozneje doživljala nevljučnosti. Tega jima ne privoščiči, želi jima le neskrbno otroškost.

Moža je dočakala, ampak notranji mir se ji ni polegel.

Bala se je, da se bo znesel nad njo, ker je prišel nasršen in je povešal pogled.

Nadela si je prijazen obraz in ljubeče oči in ga yprašala, ali se mu je kaj hudega pripetilo. »Ne.« je zamomljal in skomignil z ramo. Že je zaprl usta in odšel v hišo.

Ko ga je poklicala h kosilu, je skopo odgovoril: »Pridem,« vendar se ni pojavil. Odprla je vrata v sobo in ga ugledala na divanu. Ležal je na hrbtu, nogi sta mu počivali na stolu.

»Pogrela sem ti kosilo,« je rekla, on pa ji je odvrnil suho: »Nisem lačen.«

»Nekaj se je pripetilo,« si je dejala, se mu približala in obstala pred njim. Ponesla si je roko na usta in vzdihnila. Popahljala si je pred obrazom, da bi se

ubranila zoprnega vonja, in odšla iz sobe v kuhinjo. Sedla je za mizo in se zazrla skozi okno. Odprla ga je, se nagnila ven, pogledala v obe smeri in zaklicala:

»Branko! Vida! Pridita k meni!«

Na njen klic se otroka nista odzvala.

Stožilo se ji je po njiju. Mora ju videti, njena sta, samo njena. Že se je napatila skozi vrata.

Dosegli so jo vrišči s travnika ob makadamski cesti.

Breda si je z dlanjo zasenčila oči, ker jo je slepilo sonce. Bili so sosedovi otroci, med njimi njuna dva. Branko je na vrvcu vodil papirnatega zmaja. Vida je bila v skupini, ki je tekla za Brankom in ga gromko spodbujala, da ni popustil.

Zmaj je plaval visoko zgoraj v zraku, se dvigal in nižal.

Bredo je obšlo: Tebe premetava veter, mene življenje. Ko ne bi imela vaju dveh – trdo je zaprla ustnice – ne bi vzdržala.

Otplavilo bi me kakor narasla voda, ki odnese vse, kar doseže.

Nikogar nimam, da bi se pogovorila z njim in mu potožila svoje težave. Nihče ni obvarovan pred njimi, toda jaz sem med tistimi, ki so prizadeti bolj kot drugi.

Otroka moja, vidva sta premajhna, da bi me razumela. Počakati moram, da napoči čas, ko ne bosta zmignila z rameni in se pognala iz hiše, ki vama ne pomeni toliko kot meni. Prideta in že na vratih vaju slišim: Mama, naredi mi sendvič! Zveni skorajda zadovoljavno, vama pa je to samo po sebi umevno. Vidva ne razmišljata o tem, zadovoljita se, da se nasitita in spet vaju odnese k vrstnikom. Venomer tičite skupaj. Tega vam ne zamerim, skušam dojeti vaše shajanje in druženje, kljub temu pa...

Mračne misli jo obdajajo. Prikradejo se ji v notranjost, čeprav si jih ne želi in jih odganja, a so vsiljive, da se jih ne ubrani. Vrstijo se zakaji, podobni bežečim električnim stebrom vzdolž avtomobilske ceste.

Tolikokrat si je že dejala: Nočem misliti nate. Bodi, kakor si. Prosila sem te: spametuj se in ne opusti človeka v sebi. Pozabljaš, da si moj mož. In oče najinih Branka in Vide. Ti pa... Le kaj te je obsedlo? Sam nisi sprožil vzmeti, nekaj je vplivalo nate. Zunanja sila? Nikar mi ne ponavljaj, da ti delam krivico, da te obsojam za nekaj, česar nisi in ne boš storil...

Tebi je vse dovoljeno. Domišljaš si, da ne delaš napak. Celu zatrjuješ mi, da nisi zagrešil nobenega takega spodrsaljaja, da bi bilo to vredno omeniti in razglašati naokoli.

Svoj pogled zapičiš vame, kakor da me nameravaš prebosti z očmi. Ali mi vsaj zapretiti, da si več ne drznem načeti pogovora, ki ga ti ne maraš. Zamahneš z roko. Pomaljšaš ustnice. Se nakremžiš. In mi obrneš hrbet. To je tvoj odgovor na moje vprašanje, ki ti ga sploh nisem zastavila.

Ti ne čutiš potrebe, da bi se midva pogovorila kot zakonca, kot mož in žena, kot starša ljubkih otrok...

Iz premišljanja jo je vzdramil šum za steno. Glasilo se je zamolklo; morebiti se ji je le zdelo in ji je glas porajala živčna napetost, ki jo je čutila sem od moževega prihoda in njegove odrezavosti.

Potihu je zakorakala do vrat in jih previdno odprla.

V pogled je ujela moža na tleh poleg divana.

Osuplost jo je zadržala sekundo, dve in že se je pomaknila proti njemu. Pomilovalno je zrla nanj in pripravljala plaz besed, da mu jih izreče privoščilno: Zdaj si našel, kar si iskal. Pijača te je obrnila po dolgem in te poslala na trdo posteljo.

Ko je naredila naslednji korak, je obstala kakor vkopana.

Ležal je po strani, z nekoliko ukrivljenim telesom, in hropel. Snop sončnih žarkov mu je odkril obraz in mlakužo na tleh.

Vzdih se ji je sprevrgel v obupen krik: »Konrad!«

Sklonila se je nadenj, se zastrmela vanj in pridržala dih.

Kmalu si je opomogla in ni več oklevala. Pohitela je do police, na kateri je stal telefonski aparat. Pogledala je v imenik – drhtele so ji roke, po telesu se ji je razlil drget – in zavrtela številčnico.

Ko je odložila slušalko na vilice, se je poslonila na steno. Tla pod njo so se majala in toliko da se ni zgrudila.

Iz trenutne slabosti jo je vzdramila sirena rešilnega avta. Oglašala se je presunljivo in tožeče, da ji je bilo, kakor da ji zvok para srce.

Še je stala tam, ko so se odprla vrata in sta se med njimi pojavila Branko in Vida.

»Mama! Rešilni avto!« sta vzkliknila in odhitela.

Potekalo je naglo.

Moška v belem sta prinesla nosila, naložila moža, ga z nosili pomaknila v odprtino rešilnega avta, in avto je odpeljal.

Šele potem je prišlo za njo, kar se je dogodilo.

Poklicala je otroka: »Tako domov!« a nista se ji odzvala. Spuščali so zmaja in jima je bilo prelepo.

Bredi se je polegel nemir, ko jo je obiskala Jasna. Prijateljevali sta izza otroških let in skupaj hodili v osnovno šolo in gimnazijo.

»Kako si?« je rekla Jasna.

Breda je pogledovala v tla.

»Si slabe volje? Kaj te je prizadelo?«

»Mojega moža je rešilni avto odpeljal v bolnico,« je rekla Breda.

»Ah,« je Jasna pospremila z vzdihom in še: »Rešilca sem videla. Umaknila sem se pred njim, da me ni zadel, tako je drvel po cesti.«

Breda je obnovila podrobnosti, kako je potekalo.

Jasna je sočustvovala, rekla: »Ne obupaj,« in se poslovila. . .

Z otrokoma je odšla na interni oddelek tedaj, ko so njenega moža premestili iz šok sobe in ji sporočili, da ga lahko obišče, vendar naj ne ostane dolgo, ker ga to utruja.

Ona je stala pred posteljo, Branko in Vida sta sedela na posteljni stranici. Pogledovala sta očeta in od njega jima je pogled uhajal k preostalim posteljам. Štiri so stale v prostoru, očetova druga od stene.

Ko so odšli iz sobe, je Breda rekla otrokoma: »Sedita na tole klop in počakajta name. Takoj pridem nazaj.«

Poiskala je dežurnega zdravnika. Ta ji je dejal, da je njenega moža zadela možganska kap. Hudo je z njim, toda najhujše je mimo. »Seveda,« je rekel, »komplikacije so mogoče.«

»Izgubil je dar govora,« je rekla Breda.

Zdravnik je pritrdil z glavo. »Izgubil. Vendar . . . upanje obstaja, da se mu govor vrne.«

Branko je tekal za Vido okoli klopi.

Okregala ju je: »Otroka! Mirujta! Tako vidva poslušata mojo besedo.«

V hišo se je naselila tišina.

Bredi se je stožilo po možu Konradu. Skušala si je dopovedati, da on ni nič slabši od teh, ki jih pozna. Resda je pregloboko pogledal v kozarec, a to ni počel samo on. Družčina njemu enakih ga je pridobila zase. Že kar niso več mogli shajati

drug brez drugega. Srečevali so se in razdirali pametne. Jih zalivali. Si napijali na zdravje. Brez trkov s kozarci ni bilo pravega razpoloženja. Ponašali so se s tem in kazali nedolžne obraze. Pa kaj že počno pregrešnega? Ali ni boljše posedati z moškimi kakor skakati čez ojnice in se zaplesti z ljubicami?

Njegovi izgovori so bili vseskozi zagovori pivskih bratcev. Moški so radi kdaj pa kdaj sami. Povedo si, kar ni za splošno rabo v krogu družine. Žene jih ne razumejo. Vijejo roke in zagovarjajo svoje, da že postaja dolgčas. Dopovej jim, če moreš; zaman se naprezaš; zato pa so razprtije med njimi. Zadeneš v kamenček in je sprožen plaz, ki te potegne za sabo.

Dospela je na razpotje. Kam? Na levo? Na desno? Naravnost? Ni se mogla odločiti, še je ugibala in čakala na rožo v lončku, da odpre cvet. Zalivala jo je vsak dan, a ni zacvetela.

Vsak dan je odhajala v bolnico. Branko in Vida nista marala oditi z njo.

»Zmaj naju kličé!« sta vzkliknila, ji pomahala z rokama in pohitela skozi vrata.

»Pazita nase,« ju je pospremila.

Bala se je zanju. Ne toliko za Vido kot za Branka. Ona se je peljala na kolesu počasi, on je divjal. Odkar na travniku spuščajo zmaja, tekata z vrstniki. Kolesi prislonita k drevesu, ki se tam košati.

Mož Konrad je ležal na hrbtu. Ko je vstopila, je pogledoval v strop. Široko odprte oči. Kakor da si ne poteši radovednosti.

Dežurni zdravnik ji je dejal: »Gospa, ne obupajte. Stanje se izboljšuje, vaš mož okreva.«

Postala je pred posteljo, poravnala odejo in zašepetala: »Hudo te je zadelo. Tega ti nisem privoščila.«

Prijateljica Jasna je ni obiskala.

V nesreči spoznaš prijateljico, si je rekla Breda.

V pisarni sta sodelavki sočustvovali z njo, ko sta zvedeli za moževo bolezen. Potem sta se izmikali pogovoru o tem in jo skrivoma opazovali, da bi po tem presodili, kako se ona počuti.

Sosedam se je mudilo po opravkih, kadar so jo srečale.

V trgovini je blagajničarka odtipkala cene in poslovno dejala: »Še kaj?«

Zakaj vsi molčite? je pomislila Breda. Ne pričakujem, da delite bolečino z mano. Tudi ne pričakujem, da sočustvujete z menoj. Toda nič vas ne bi stalo, če bi me vprašali, kako je z mojim možem. Dokler je bil zdrav, ste mi vsi vedeli povedati toliko o njem. Samo slabo, nič dobrega. Naslajali ste se in me opazovali, kako se počutim. Zbolelo me je pri srcu, a vam je šlo na smeh. Vaše pripombe niso bile niti malo podobne šalam, bolj privoščljivosti, da trpim. Ker je bila moja bolečina daleč od vas. Ker se vas sploh ni dotaknila. Ravnali ste se po tistem znanem: človek uživa v tuji nesreči.

Naj vas obsojam? Vam zamerim? Navsezadnje ne počnete nič izjemnega, tako je bilo že nekdaj, je danes, bo jutri.

Minil je prvi mesec. Mož Konrad je upiral pogled v strop.

Dežurni zdravnik je Bredi rekel, da se mu stanje rahloboljšuje.

Branku je počila zračnica na kolesu. Mehanik je rekel: »Fant, imel si pasjo srečo,« zlepil zračnico, jo napolnil s sesavko in vstavil v kolo.

»Zakaj sem imel pasjo srečo?« je Branko vprašal mamo.

»Ker ti je ostala cela glava,« mu je odgovorila.

Vida si je na kolesu strgala nogavice. Ko jo je Branko zatožil mami, je rekla:

»Jaz nisem nič kriva, krivo je kolo, zakaj pa ni pazilo na moje nogavice.«

Minil je drugi mesec.

Mož Konrad se je prevračal v postelji. Ko ga je obiskala žena Breda, je ležal na boku in poslal pogled vanjo.

Vprašala ga je, kako se počuti.

Pokimal ji je z glavo in rekel: »Hm.«

Dežurni zdravnik ji je dejal, da se mu stanje zadovoljivo zboljšuje in da posamezne besede že zloguje. Upanje je, da bo kmalu spregovoril.

Branko se je s fantiči podil za žogo na travniku. Mamine klice: »Branko! Branko! Kosilo je pripravljeno!« je preslišal in prišel, ko je bila jed postana.

Vida se je družila s sosedovo Anko. Bila je njenih let in je imela kolo kot ona. Vedno dalj časa sta presedeli na kolesih.

V tretjem mesecu se je Bredi izpolnilo upanje, da le ni vse tako črno, kakor se ji je kazalo.

Dežurni zdravnik ji je rekel: »Vaš mož je premagal najhujšo krizo. Medicinski fenomen. Kmalu lahko pričakujete njegovo vrnitev v krog družine.«

Pozabila ni, kar ji je mož Konrad prizadejal, a si je priznala, da mu oprošča, ali se vsaj k temu nagiba.

Odkar je on v bolnici, ji dnevi in noči minevajo po polževo, in venomer se zaloti v misli nanj.

Skupaj prehodita poti, ki sta jih ubrala, in skuša poiskati tisto, ki ni bila posuta s trni in ostrimi kamni.

Dejala si je, da je trpela, kadar se je primajal domov in je že sem od vrat, skozi katera je stopil, zadišalo po kislem. Zoprni ji je bil ta vonj, in mu je, treznemu, dopovedovala, naj bi se vživel, kako je tedaj njej, pa bi si premislil, preden bi spet ponovil vinjenost. Ostalo je pri želji; o tem nista nikoli spregovorila kakor mož in žena; nosila sta vsak svoj prav: ona bolečino, on vdajanje alkoholu.

Pogled nanj, že takrat na tleh pred divanom in pozneje, v bolnici, jo je omehčal.

To v njej ni bila več užaljenost, bilo je sočutje do moža v nesreči, kakršne ni pričakovala in mu je niti v snu ni privoščila.

Zajelo ji je vse čute: povezana sta, in če je tako, si delita blagost in gorje.

Nasmeh, ki ji je obkrožil ustnice, je bil grenak.

Moža so iz bolnice z rešilnim avtom pripeljali domov. Isti dan so hčerko Vido z rešilnim avtom odpeljali v bolnico. Padla je s kolesom in si zlomila nogo v gležnju.